

ljubitelskih jadralk, temveč tudi aktivnih pomorščakinj. V prispevku so avtorji objavili pogovore, ki so jih v okviru prireditve opravili z dvema poklicnima pomorščakinjama, dvema ljubiteljskima jadralkama ter s spremljevalko pomorščaka – kapitana na ladji.

Sledi poročilo Igorja Presla o zbirkah novega pomorskega muzejskega kampusa Forum Marinum v Turkuju ob reki Auri (Zgled dobre prakse in inovativne simbioze? Pomorski muzejski kampus Forum Marinum v Turkuju, str. 244–249). Poleg zbirk, ki so nameščene v prostorih dveh zgradb in so odprte vse leto, so ob obali reke Aure zasidrana še vojaška in civilna plovila, ki si jih je mogoče ogledati le v treh poletnih mesecih. Nadja Terčon, Bogdana Marinac in Snježana Karinja pa v zadnjem prispevku zbornika predstavijo razstavo o veliki italijanski potniški ladji Rex (Rex – blišč, propad, obujeni spomin, Razstava Pomorskega muzeja "Sergej Mašera" Piran, str. 250–269). Prestižna ladja, ki se je na prvo plovbo podala leta 1932, je bleščeče obdobje svojega življenja preživljala na plovbi med Genovo in New Yorkom, čas druge svetovne vojne pa v jadranskih pristaniščih. Svoj konec je leta 1944 dočakala v koprskem zalivu, kjer je postala tarča raketiranja zavezniškega letalstva.

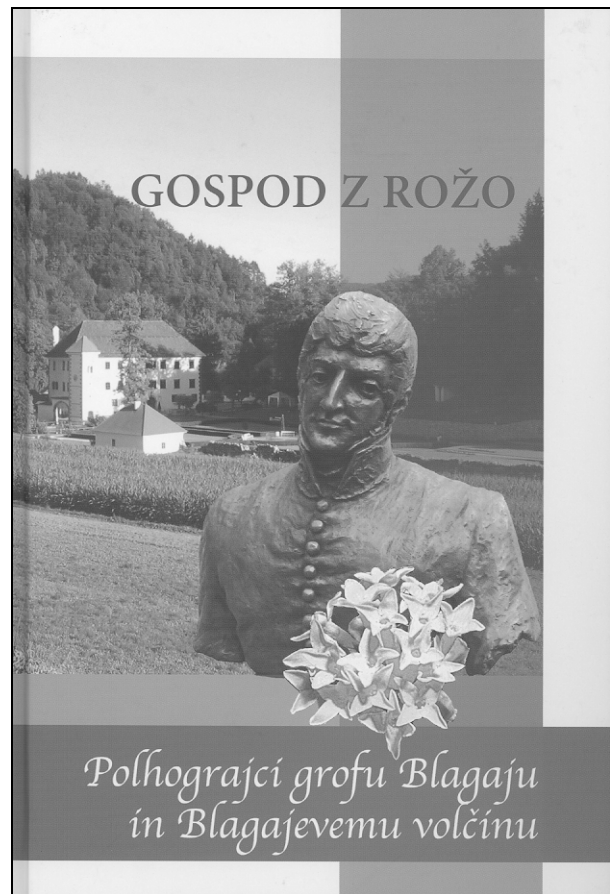
Prispevki v zborniku obravnavajo različna področja dela piranskega pomorskega muzeja, od zgodovine pomorstva do na morje vezanih gospodarskih dejavnosti kot tudi muzeološko tematiko s prezentacijo razstav. Prostorsko se ne omejujejo le na severozahodno Istro, temveč na širši slovenski etnični prostor in tudi severovzhodni del Jadranskega morja. Za skrbno in z velikim entuziazmom pripravljene zbornik ter za tehtne strokovne prispevke, opremljene z dokumentarnim slikovnim gradivom, lahko avtorjem iskreno čestitamo in zaželimo, da bo prvemu letniku Izvestij kmalu sledil drugi.

Ljudmila Bezlaj Krevel

Gospod z rožo : zbornik Simpozija Rihard Ursini Blagaj v slovenski kulturi (ur. Ljudmila Bokal). Polhov Gradec : Turistično društvo, Ljubljana : Založba ZRC, ZRC SAZU, 2009, 514 str.

Zbornik *Gospod z rožo* sestavljajo predavanja, ki so bila predstavljena leta 2008 na Blagajevem simpoziju v Polhovem Gradcu. Simpozij je bil organiziran v spomin na več pomembnih obletnic: 200 let od prihoda grofa Blagaja v Polhov Gradec, 150 let od njegove smrti, 170 let od obiska kralja Friderika Avgusta II. pri grofu Blagaju in 110 let od zaščite Blagajevoga volčina.

Večino zbornika obsega strokovni del, ki ga sestavlja okoli 30 člankov oziroma predavanj, ki so urejeni v sedem tematskih sklopov: Blagajeva dežela (Polhograjska pokrajina), grof Blagaj (rodbina, življenje in delovanje v Polhovem Gradcu), zgodovina območja, arheološka najdišča v občini Dobrova–Polhov Gradec, območje z vidika umetnostne zgodovine, naravne značilnosti občine ter slovstvo. Na koncu zbornika je še dodatek s številnimi fotografijami.

Osrednja zgodba zbornika je odkritje Blagajevoga volčina in posledični obisk saškega kralja Friderika Avgusta II. Dne 22. maja 1837 je grofu Blagaju, ki je bil na botanični ekskurziji, nek kmet prinesel do tedaj še neznano rastlino, zato jo je ta poslal kustosu Deželnega muzeja v Ljubljani Henriku Freyerju. Ta je rastlino opisal in je poimenoval po najditelju – Daphne blagayana. Opis, skupaj z rastlino, je Freyer poslal botanikom po celi Evropi. Tako je bil Blagajev volčin že leta 1837 v botaničnih zbirkah evropskih muzejev in univerz. To predvsem kaže, kako dobro je bil slovenski prostor vpet v evropske tokove izmenjave znanstvenih informacij in kako učinkovita je bila izmenjava. Omenjeni Henrik Freyer je tako imel na področju botanike stike s številnimi avtoritetami po celi Evropi.

Blagajev volčin je vzbudil veliko zanimanja in je kmalu postal botanična znamenitost cele Kranjske. Prav ta slava Blagajevega volčina je na Kranjsko oziroma v Polhov Gradec pripeljala saškega kralja Friderika Avgusta II., ki je bil velik ljubitelj botanike in mineralogije. Grof Blagaj je kralja v okviru tega obiska popeljal na Polhograjsko goro, kjer si je ta ogledal znamenito rastlino v naravnem okolju. Ob tej priložnosti je kralj izrazil upanje, da bodo Kranjci znali zavarovati rastlino, ki je bila nato dejansko zavarovana že leta 1898 in je postala simbol naravovarstvene dejavnosti na Slovenskem. V spomin na obisk kralja je leta 1838 grof Blagaj ob vznožju Gore postavil spomenik, ki tam stoji še dandanes. Na omenjeni obisk pa opozarja tudi eno od številnih imen Blagajevega volčina – kraljeva oziroma kraljevska roža.

Druga rdeča nit zbornika je Polhograjska pokrajina s svojimi specifičnimi arhitekturnimi, zgodovinskimi, arheološkimi in umetnostnozgodovinskimi potezami. Polhograjska kulturna pokrajina predstavlja specifičen preplet naravnih danosti in zgodovine človekovih posegov v naravo, rezultat tega prepletanja pa je morfologija naselij in posameznih objektov ter njihova postavitev in distribucija v prostoru. Poseben pečat ji dajejo pokrajinske dominante; naselji Polhov Gradec in Dvor, samotne kmetije na pobočjih ter vrhovi Gore in Kalvarije. Vse to tvori specifično veduto in daje pokrajini določeno identiteto oziroma razpoznavnost in tako oblikuje posamezne lokalne kulture. Razvoj Polhograjske pokrajine kaže, da je bila, kljub neugodnemu reliefu in težji dostopnosti, skozi zgodovino vedno zanimiv prostor za naselitev, kar dokazujejo številne arheološke najdbe v časovnem razponu od paleolitika do novega veka. Zanimivo je, da se je vzorec naselitve v vseh teh obdobjih vedno znova ponavljal. Povedano drugače, arheološke najdbe nam povedo, da je bila naselitev vedno usmerjena v iste lokacije.

Izven tega vzorca so bile le posamezne točke – npr. tabor na Babni gori in poznoantično utrjeno naselje na sedlu Gore. Prav ta majhna poznoantična naselbina nas popelje v prelomni čas preseljevanja ljudstev, ko se je poselitvena struktura zelo spremenila. Del prebivalstva se je umikal proti zahodu, staroselci pa so se umaknili v redka mesta in majhna urbana jedra na zavarovanih krajih, ki so bila odmaknjena od glavnih poti (primer takšnega naselja je na Gori), samo vojaške postojanke so ostale v dolinah in ravninah.

Polhograjsko veduto zaključujeta oba gradova; starejši, ki je bil na Kalvariji in je bil po potresu 1511 ter kmečkih uporih opuščen, in mlajši kompleks, ki ga tvorijo grad, dvorišče z Neptunovim vodnjakom in pomožna gospodarska poslopja. Mlajši grad, skupaj z vrtovi, tvori poseben del kulturne krajine, ki se vključuje v zaokroženo Polhograjsko pokrajino.

Zbornik se torej dotika zelo široke palete tem, ki so zanimive tako za splošnega bralca, ki ga zanima le pregledna oziroma splošna informacija, kakor tudi specialista, ki bo iskal točno določeno informacijo. Ta vsebinska heterogenost zbornika pa je tako njegova prednost kot tudi slabost, saj se obe rdeči niti – grof Blagaj in občina Dobrova–Polhov Gradec – mestoma izgubita. Predvsem pa v zborniku pogrešam opis Gradaščice, te arterije Polhograjske doline, ki je dolino ves čas ustvarjala, preoblikovala in mnogokrat tudi uničevala.

Kljub temu menim, da zbornik *Gospod z rožo* predstavlja pomemben prispevek k poznavanju lokalne zgodovine tega območja, pomemben pa je tudi za Polhov Gradec in občino Dobrova–Polhov Gradec, saj ju sintetično predstavlja v zaokroženi monografiji.

Sebastijan M. Jarh